

Allahı layiqincə tanımaq niyə vacibdir?

Allahı layiqincə tanımaq Onun ucalığını, sonsuz qüdrətini, hər şeyi əhatə edən elmini, mərhəmətini, hökmranlığını və bənzərsizliyini dərk etmək deməkdir. Bu, Allahı Quranda bildirilən bütün kamil sifətləri ilə tanıyıb təqdir etməkdir.

Quranda Allahın sifətləri insanlara ətraflı şəkildə bildirilir və hər kəsə Rəbbini layiqincə tanıyıb təqdir etməsi əmr edilir. Lakin Quranın xəbər verdiyi kimi insanların çoxu Allahı haqqı ilə tanıyıb qiymətləndirmir:

Onlar Allahı layiqincə tanıyıb qiymətləndirə bilmədilər. Qiyamət günü yer üzü bütövlüklə Onun ixtiyarında olacaq, göylər də Onun qüdrəti ilə büküləcəkdir. O, müşriklərin qoşduqları şəriklərdən tamamilə uzaq və ucadır. (Zumər surəsi, 67)

Allahı layiqincə tanımağın ilk şərti Onun adlarını və sifətlərini öyrənmək, Rəbbimizi Quranda tanıdıldığı kimi tanımaqdır. İnsan Allahın hər an hər yerdə olduğunu, hər şeyi gördüyünü, eşitdiyini və bildiyini dərk etməlidir. Heç bir şeyin Ondən gizli qalmadığını, sonsuz qüdrət sahibi olduğunu, kainatda baş verən hər hadisənin Onun iradəsi ilə gerçəkləşdiyini və Onun izni olmadan heç nəyin baş vermədiyini qəlbən qəbul etməlidir. Məhz Allahı layiqincə tanımağın təməli də budur.

Quranda Allahın ucalığı və kamil sifətləri belə bəyan edilir:

- Allah hər şeyin Xaliquidir (Yaradandır) və bütün varlıqlar Ona möhtacdır.
- Heç bir şeyə möhtac olmayan yalnız Odur.
- O, əzəlidir və əbədidir. Onun nə başlanğıcı, nə də sonu vardır.
- Hər şeyi görən, eşidən və bilən Odur.
- Dilədiyini edən və hökmünü həyata keçirən Odur.
- Mərhəməti və bağışlaması sonsuzdur.
- Əzabı isə çox şiddətlidir.

- Bəndələrinə qarşı sonsuz rəhmət sahibidir.

İnsan Allahı layiqincə tanıdıqda qəlbində Ona qarşı dərin sevgi, hörmət və Allah qorxusu yaranır. Bilir ki, Allah onu hər an görür, etdiyi hər əməldən xəbərdardır və heç bir şey Ondan gizli qalmır. Eyni zamanda anlayır ki, bir gün etdiyi bütün əməllərə görə Allahın hüsurunda cavab verəcək. Buna görə də həyatını Allahın razılığını qazanmağa çalışaraq yaşayır.

Qəlbinə səmimi təslimiyyət və təvəkkül bürüyür. Özünü hər an Allaha yaxın hiss edir. Çünki artıq bilir ki, həqiqi güc yalnız Allaha məxsusdur və Ondan başqa heç bir varlıq müstəqil gücə sahib deyil.

Allahı layiqincə tanımaq üçün nələr etmək lazımdır?

İnsanın yaradılışındakı ən böyük hikmət Allahı tanımaq və Ona səmimi qəlbdən qulluq etməkdir. Allahı tanımaq isə təkəcə Onun varlığını qəbul etməkdən ibarət deyil. Bu, Onun sonsuz qüdrətini, elmini, mərhəmətini, ədalətini və bütün kamil sifətlərini dərk etmək, qəlbində Allaha qarşı dərin sevgi, hörmət və səmimi təslimiyyət hissini yaşatmaqdır.

Quranda insanlara Allahın ıcalıđını haqqı ilə təqdir etmək, Ona layiq olduđu kimi ibadət etmək dəfələri tövsiyə edilir. Çünki insan Allahı daha yaxından tanıdıqca həyatın həqiqi mənasını anlayır, doğru ilə yanlış daha aydın ayırd edir, qəlbi hüzur və güvənlə dolur.

Allahı layiqincə tanımaq tək cə nəzəri bir bilik deyil. Bu, insanın bütün həyatına yön verən, düşüncələrini, davranışlarını və əxlaqını formalaşdıran bir şüurdur. Məhz bu şüur insanı qəflətdən, dünyəvi ehtirasların əsarətindən, mənasızlıqdan və narahatlıqdan xilas edir. Ona həqiqi mənəvi dərinlik, daxili rahatlıq və hüzur bəxş edir.

Quranda bildirilir ki, Allahı layiqincə tanımayan insanlar isə qəflət, narahatlıq, bədbinlik və mənəvi boşluq içində yaşayırlar.

Bəs insan Allahı layiqincə tanımaq üçün nə etməlidir? Bu sualın cavabını Quranda aydın şəkildə görürük. Allahı Quranda bildirildiyi kimi tanıyıb dərk etmək insanı dərin imana, Allaha yaxınlığa və həqiqi hüzura aparan ən doğru yoldur:

Qurani anlamaq və ayələrinin üzərində dərindən düşünmək: Allah Öz sifətlərini, sonsuz qüdrətini, yaratma sənətini, mərhəmətini və əzabını Quranda ətraflı şəkildə bildirir. İnsan Quran ayələri üzərində düşündükcə Allahın ıcalıđını daha dərindən dərk edir.

Allahın yaratdıqları üzərində düşünmək: Kainatdakı mükəmməl nizam, canlılardakı qüsursuz yaradılış, insanın öz bədənini və ruhu Allahın sonsuz elmini və qüdrətini göstərən açıq dəlillərdəndir. Bunlar üzərində düşünən insan Allahı daha yaxından tanıyır və Onun ıcalıđını daha dərindən dərk edir.

Səmimi dua və ibadət: Allahın ıcalıđı haqqında dərindən düşünmək, Ona yaxın olmaq üçün səmimi qəlbdən dua etmək və ibadətlərini iklasla yerinə yetirmək insanın Allaha olan sevgisini və yaxınlığını daha da artırır.

Allahın ad və sifətlərini öyrənmək: Allahın Əsmaül-hüsna-sını (gözəl adlarını) öyrənmək və bu adların mənaları üzərində düşünmək insanın Allahın ucalığını daha dərindən dərk etməsinə kömək edir.

Bir insanın Allahı layiqincə tanıyıb-tanımadığını anlamaq mümkündürmü?

Bəli, mümkündür. Bu, insanın həm dünyagörüşündə, həm də davranışlarında özünü göstərir. Quranda Allahı layiqincə tanımayan insanların düşüncə tərz, davranışları və daxili aləmi bir çox nümunə ilə təsvir edilir. Bu nümunələrə diqqət yetirdikdə, bir insanın Allahı layiqincə tanıyıb-tanımadığını göstərən əsas əlamətləri aydın şəkildə görmək olur:

Allaha qarşı sevgi, hörmət və həşyət (Allahın əzəmətini dərk etməkdən doğan dərin ehtiram, qorxu və hörmət hissi) zəif olması

Allahı layiqincə tanıyan insanın qəlbində Allaha qarşı dərin sevgi, hörmət və həşyət olur. Bu, təkca hisslərində deyil, ibadətində, danışığında, qərarlarında və bütün həyatında öz əksini tapır. Əgər bir insan Allaha layiqincə hörmət etmir, Onu kifayət qədər sevmir və Ondən haqqı ilə qorxmursa, bu, Allahı yetərinca tanımadığını göstərən ən mühüm əlamətlərdən biridir.

Allahın hər an onu gördüyünü unutmaq

Allahı layiqincə tanımayan insan çox vaxt Allahın onu hər an gördüyünü, eşitdiyini, etdiyi hər şeydən xəbərdar olduğunu unudur. Buna görə də bəzən tək qaldığını və ya heç kimin onu görmədiyini düşünərək hərəkət edir. Halbuki Allahı layiqincə tanıyan insan harada olursa-olsun Allahın nəzarəti altında olduğunu heç vaxt unutmur. Məhz buna görə də hər sözünü, hər davranışını və hər qərarını bu şüurla qiymətləndirir.

İbadətlərdə səmimiyyətsizlik və laqeydlik

Allahı layiqincə tanımayan insan ibadətlərinə lazımi həssaslığı göstərmir. Namazını gecikdirir və ya səhlənkarlıqla qılır, dua və zikrdən uzaq qalır, ibadətlərini yalnız zahirən yerinə yetirir. Bəzən isə onlara tamamilə laqeyd yanaşır. Halbuki Allahı layiqincə tanıyan insan ibadətlərini qəlbən gələn sevgi, səmimiyyət və məsuliyyət hissi ilə yerinə yetirir.

Dünyəvi ehtiraslara və keçici zövqlərə həddindən artıq bağlanmaq

Allahı layiqincə tanımayan insan dünya həyatının keçici zövqlərinə, mala, vəzifəyə və şöhrətə həddindən artıq bağlanır. Həyatının mərkəzinə Allahın razılığını deyil, dünyəvi mənfəətlərini qoyur. Halbuki Allahı layiqincə tanıyan insan dünya nemətlərinin müvəqqəti olduğunu bilir. O, əsl məqsədinin Allahın razılığını qazanmaq və axirət yurduna qovuşmaq olduğunu bir an belə unutmur.

Əxlaqi zəifliklər və vicdanın səsinə laqeydlik

Allahı layiqincə tanımayan insanda yalan, hiylə, egoizm, ədalətsizlik, təkəbbür və həsəd kimi mənfi xüsusiyyətlər meydana çıxır. Çünki o, Allahın hər an onu gördüyünü və etdiyi hər bir əmələ görə mütləq hesaba çəkiləcəyini unudur. Halbuki Allahı layiqincə tanıyan insan vicdanının səsinə tabe olur, ədalətlə davranır, mərhəmətli olur və gözəl əxlaqı ilə ətrafına nümunə olur.

Qorxu, təşviş və ümitsizlik

Allahı layiqincə tanımayan insan çətinliklərlə üzləşdikdə asanlıqla qorxuya, təşvişə və ümitsizliyə qapılır. Çünki hər şeyin Allahın iradəsi ilə baş verdiyini, Onun mömin bəndələrini daim qoruyub himayə etdiyini layiqincə dərk etmir. Halbuki Allahı layiqincə tanıyan insan hər işində Allaha

təvəkkül edir. Başına nə gəlsə gəlsin, Allahın hökmünə güvənir, Ona səmimi qəlbdən təslim olur və qəlbindəki rahatlığı heç vaxt itirmir.

Allahın hökmlərinə və ayələrinə qarşı laqeydlik

Allahı layiqincə tanımayan insanlar Quran ayələrinə, Allahın əmr və qadağalarına qarşı laqeyd yanaşır, Onun hökmlərinə lazımınca əhəmiyyət vermir və nəflərinin istəklərinə uyurlar. Halbuki Allahı layiqincə tanıyan insanlar Allahın ayələrinə dərin ehtiram və məsuliyyət hissi ilə yanaşır, həyatlarını isə Quranın göstərişlərinə uyğun yaşayırlar.

Bir insanın Allahı layiqincə tanıyıb-tanımadığını onun düşüncələrindən, imanından və davranışlarından anlamaq mümkündür. Allahı layiqincə tanımayan insan qəflətə düşür, dünyəvi ehtirasların ardınca gedir, əxlaqi zəifliklər göstərir, ibadətlərində səmimiyyətdən uzaq olur və Allahın hökmlərinə qarşı laqeyd yanaşır.

Quranda bildirildiyi kimi, Allahı layiqincə tanımaq insanı həqiqi kamiliyyətə çatdıran, əxlaqını gözəlləşdirən və qəlbinə hüsur bəxş edən ən böyük nemətlərdən biridir. Allahı layiqincə tanımayanlar isə həm bu dünyada, həm də axirətdə böyük ziyana uğrayırlar.

Quranda belə buyrulur:

“Onlar Allahı layiqincə tanıyıb qiymətləndirə bilmədilər.” (Zumər surəsi, 67)

Bu ayə Allahı layiqincə tanımamağın insanı necə qəflətə və azğınlığa sürüklədiyini açıq şəkildə göstərir. Allahı layiqincə tanımaq isə insanı hidayətə qovuşduran, qəlbinə hüsur bəxş edən və həqiqi qurtuluşa aparan yoldur.

Allahı layiqincə tanımayan insanlar isə bu dünyada qəflət və laqeydlik içində yaşayırlar.

Allahı layiqincə tanımayan insanlar Onun sonsuz qüdrətini, hər şeyi əhatə edən elmini və bəndələrini hər an qoruyub himayə etdiyini lazımınca dərk etmirlər. Buna görə də qəflət içində yaşayır, həyatın həqiqi məqsədini anlamır və yaradılışlarının hikməti üzərində düşünmürlər.

Quranda bu insanlar haqqında belə buyurulur:

Onların (haqqı) qavramayan qəlbi, (haqqı) görməyən gözləri, (haqqı) eşitməyən qulaqları var. (Əraf surəsi, 179)

Onlar mənəvi korluq içində yaşayır, həqiqətlərə qarşı laqeyd davranırlar.

Dünyəvi ehtirasların və keçici zövqlərin ardınca gedirlər.

Allahı layiqincə tanımayan insanlar dünya həyatını həyatlarının əsas məqsədinə çevirirlər. Mala, vəzifəyə, şöhrətə, zövqə və əyləncəyə həddindən artıq bağlanırlar. Lakin bütün bunlara baxmayaraq qəlbləri rahatlıq tapmır. Onlar daim doyumsuzluq və narahatlıq içində yaşayırlar.

Quranda bu insanlar belə təsvir olunur:

Onlar dünya həyatının zahirini (görünən tərəfini) bilir, axirətdən isə xəbərsizdirlər. (Rum surəsi, 7)

Qorxu, təşviş və stress içində yaşayırlar

Allaha layiqincə güvənməyən, Ona təslim olmayan insanlar daim qorxu, təşviş və stress içində yaşayırlar. Çünki başlarına gələn hər hadisənin bir hikməti olduğunu, hər şeyin Allahın nəzarətində baş verdiyini və hər işdə bir xeyir olduğunu dərk etmirlər. Buna görə də ən kiçik çətinlik qarşısında belə təşvişə qapılır, ümitsizliyə düşürlər.

Quranda isə Allaha güvənən insanların ruh halı belə təsvir edilir:

“...onlar üçün heç bir qorxu yoxdur və onlar qəm-qüssə görməyəcəklər. (Bəqərə surəsi, 62)

Əxlaqi tənəzzül və azgınlıq hökm sürür

Allahı layiqincə tanımayan cəmiyyətlərdə əxlaqi dəyərlər zaman keçdikcə aşınır və yozlaşır. Yalan, hiylə, eqoizm, zülm, ədalətsizlik, şiddət və əxlaqsızlıq kimi pisliklər geniş yayılır. Çünki bu insanlar Allahın onları hər an gördüyünü və axirətdə bütün əməllərinə görə hesaba çəkiləcəklərini unudurlar. Nəticədə vicdanları korlaşır və yalnız öz mənafeələrini düşünürlər. Quranda bu şəxslər üçün “onlar heyvanlar kimidirlər, hətta daha çox zəlalətdədirlər.” (Əraf surəsi, 179) ifadəsi işlədilir.

Mənəvi boşluq və mənasızlıq hissi

Allahı layiqincə tanımayan insanlar həyatın həqiqi mənasını və əsl məqsədini tapa bilmirlər. Nə üçün yaradıldıqları, ölümün və axirətin həqiqəti üzərində düşünmür, bəzən isə bunları inkar edirlər. Buna görə də qəlblərində dərin bir mənəvi boşluq və mənasızlıq hissi yaşayırlar.

Quranda bu vəziyyət belə təsvir edilir:

“Kim Zikrimdən (Qurandan) üz çevirərsə, şübhəsiz, onu məşəqqətli bir həyat gözləyir...” (Taha surəsi, 124)

Saxta güvən və saxta xoşbəxtlik

Allahı layiqincə tanımayan insanlar dünyəvi imkanlara, pula, gücə və ya digər insanlara arxalanaraq özlərini təhlükəsizlikdə hiss edirlər. Ancaq bu, həqiqi təhlükəsizlik deyil. Çünki həqiqi qüdrət və himayə yalnız Allaha məxsusdur. Buna görə də hər hansı bir müsibətlə üzləşdikdə bu saxta güvən hissi bir anda yox olur və onlar böyük çarəsizlik yaşayırlar.

Şirk və batil inanclara meyil

Allahı layiqincə tanımayan insanlar Allahdan başqa varlıqlara, insanlara və ya öz nəfslərinə müstəqil güc sahibi kimi baxır, güc və qüvvətin onlara məxsus olduğunu zənn edirlər. Həmçinin müxtəlif batil inanclara meyil göstərə bilirlər. Quranda bu hal ən böyük azğınlıq kimi bildirilir və Allaha şərik qoşmaq adlandırılır.

Vicdan əzabı və daxili sıxıntı

Allahı layiqincə tanımayan insanlar etdikləri pisliklərə görə vicdan əzabı çəkirlər. Lakin bu hissi unutmaq üçün müxtəlif əyləncələrə, vərdislərə və ya asılılıqlara üz tuturlar. Ancaq bunların heç biri onlara axtardıqları hüzuru və vicdan rahatlığını bəxş etmir.

Allahı layiqincə tanımayan insan Onun əzəmətini, qüdrətini və sonsuz elmini lazımınca dərk etmir. Buna görə də Allaha lazımı ehtiram göstərmir, Ondan layiqincə qorxmur, Ona tam güvənib təslim olmur. Nəticədə qəflətə düşür, dünyəvi arzuların ardınca gedir, Allahdan uzaqlaşır və yanlış həyat yolu seçir.

Quranda bu vəziyyət belə təsvir edilir:

Onlar Allahı layiqincə qiymətləndirə bilmədilər. Şübhəsiz ki, Allah çox qüvvətli və qüdrətlidir.
(Həcc surəsi, 74)

Allahı layiqincə tanımayan insanlar Ona şərik qoşur, Ondan başqa müstəqil güclərin mövcud olduğuna inanır, Allahın sonsuz rəhmətini və şiddətli əzabını isə lazımınca dərk etmirlər. Bu isə insanı inkara, şirkə, günaha və nəticədə axirətdə böyük hüsrana sürükləyir.

Allahı layiqincə tanımayan insanların dünyadakı mənəvi həyatı hüzsuzluq, doyumsuzluq, qorxu, qəflət və mənəvi boşluq içində keçir. Nəticədə onların əxlaqı zəifləyir, qəlbləri həqiqətə qarşı qapanır. Quranda bu insanların qəblərinin möhürləndiyi, qaranlıqlar içində qaldıqları, dünya həyatının aldadıcı bər-bəzəyinə uyaraq axirətdən qafil olduqları dəfələrlə vurğulanır.

Həqiqi hüsur, arxayınlıq və həyatın əsl mənəsi yalnız Allahı layiqincə tanıyıb Ona səmimi qəlbədən təslim olmaqla əldə edilir.

Nəticə: Allaha inanan hər bir insan Onu daha yaxından tanımağa çalışmalıdır

Nəticə olaraq Allahı layiqincə tanımaq insanın həm dünya, həm də axirət həyatını istiqamətləndirən ən böyük həqiqətlərdən biridir. Bu, insana qəlb rahatlığı bəxş edir, yaradılış məqsədini dərk etməsinə və kainatdakı saysız-hesabsız hikmətləri görməsinə kömək edir. Allahı layiqincə tanımayan insanlar isə qəflətə və azğınlığa sürüklənir, bunun ağır nəticələrini həm bu dünyada, həm də axirətdə yaşayırlar.

Allahı tanıdıqca Ona olan sevgi, hörmət, təvəkkül və təslimiyyət də dərinləşir. Məhz buna görə hər bir möminin ən mühüm vəzifələrindən biri Allahı Quranda bildirdiyi isim və sifətləri ilə tanımağa çalışmaq, Onu daha yaxından dərk etmək və həyatını Onun razılığına uyğun yaşamaqdır.

Quranda insanlara dəfələrlə Allahı layiqincə tanımaq, Onu haqqı ilə təqdir etmək və Ona iklasla qulluq etmək tövsiyə olunur. Çünki insan Allahı nə qədər yaxından tanıyarsa, gözəl əxlaqa bir o qədər bağlanır, doğru yoldan möhkəm yapışar və imanı daha da dərinləşər.